

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Luty 2019 roku

Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Osoby starsze a Europejska Konwencja Praw Człowieka

Prawo do życia (Artykuł 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka)

Zarzut spowodowania śmierci przez złe warunki w szpitalu i/lub nieodpowiednie leczenie

Sprawa w toku

[Volintiru przeciwko Włochom \(skarga nr 8530/08\)](#)

Sprawa zakomunikowana Rządowi Włoch w dniu 19 marca 2013 roku

W lutym 2007 roku, w wieku 85 lat, matka skarżącej została niezwłocznie przewieziona do szpitala z powodu hipoglikemii, której towarzyszyły poważne zaburzenia neurologiczne, śpiączka, jednoczesne zakażenie krwi występujące w lewym płucu oraz zapalenie pęcherza moczowego. Około miesiąca później lekarze zdecydowali, że pacjentka powinna zostać wypisana ze szpitala; pomimo że jej stan zdrowia był nadal poważny, nastąpiła niewielka poprawa a jej kondycja wydawała się wówczas stabilna. W dniu 10 marca 2007 roku matka skarżącej została zabrana na pogotowie w stanie śpiączki. Zmarła w dniu 19 marca 2007 roku. Skarżąca podniosła w szczególności zarzut, że jej matka nie otrzymała niezbędnego leczenia, które zapewniłoby ochronę jej życia. Stwierdziła ponadto, że złe warunki panujące w szpitalu spowodowały zakażenie, które doprowadziło do śmierci jej matki oraz podniosła, że władze nie przeprowadziły skutecznego śledztwa w sprawie.

[Europejski Trybunał Praw Człowieka zakomunikował skargę Rządowi Włoch i skierował do Stron pytania na podstawie Artykułów 2 \(prawo do życia\), 3 \(zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania\), 8 \(prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego\), oraz 35 \(kryteria dopuszczalności\) \[Europejskiej Konwencji Praw Człowieka\]\(#\).](#)

Zniknięcie pacjenta cierpiącego na chorobę Alzheimera z domu opieki

[Dodov przeciwko Bułgarii](#)

17 stycznia 2008 roku

Sprawa dotyczy zniknięcia matki skarżącego, która cierpiała na chorobę Alzheimera z państwowego domu opieki dla ludzi starszych. Skarżący sformułował zarzut, że przez zaniedbania ze strony personelu domu opieki życie jego matki było narażone na niebezpieczeństwo oraz że policja nie powzięła niezbędnych czynności poszukiwawczych niezwłocznie po zaginięciu jego matki, jak również że przeprowadzone śledztwo nie skutkowało odpowiedzialnością dyscyplinarną lub karną. Ponadto skarżący sformułował zarzut przewlekłości postępowania cywilnego w sprawie o zadośćuczynienie.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji. Trybunał orzekł, że zasadnym jest uznanie matki skarżącego za zmarłą. Trybunał uznał ponadto, że istniał bezpośredni związek pomiędzy brakiem należytego nadzoru nad matką skarżącego, pomimo wskazania, by nigdy nie pozostawiać jej bez opieki, a jej zaginięciem. Trybunał zauważył w niniejszej sprawie, że pomimo dostępności w bułgarskim prawie trzech możliwości dochodzenia zadośćuczynienia - karnej, dyscyplinarnej i cywilnej - w praktyce władze nie zapewniły skarżącemu środków służących ustaleniu okoliczności, które towarzyszyły zaginięciu jego matki i pociągnięciu do odpowiedzialności tych osób czy instytucji, które nie dopełniły swoich obowiązków. W sytuacji kwestionowanego przypadku zaniedbania zagrażającego ludzkiemu życiu, system prawny jako całość zawiódł w zakresie dostarczenia właściwej i terminowej odpowiedzi zgodnie z wymogami proceduralnymi, które zostały nałożone na państwo na podstawie Artykułu 2. Trybunał uznał ponadto, że nie doszło do naruszenia Artykułu 2 Konwencji w odniesieniu do działań policji podjętych w związku z zaginięciem matki skarżącego. Mając na względzie praktyczne realia codziennej pracy policji, Trybunał nie był przekonany, że działania policji podjęte w związku z zaginięciem były nieodpowiednie. Na koniec, Trybunał uznał, że postępowanie cywile, które trwało dziesięć lat, nie odpowiadało wymogowi rozsądnego terminu i naruszyło **Artykuł 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji.

Brak zgody na przeniesienie pensjonariuszy do innego domu opieki

Watts przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

4 maja 2010 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca, mająca 106 lat, przez kilka lat mieszkała w domu opieki będącym własnością i zarządzanym przez Radę Miasta, który to z powodów finansowych władze zdecydowały się zamknąć. Skarżąca sformułowała w szczególności zarzut, że bez jej zgody, lokalne władze przenieśli ją do nowego domu opieki, co spowodowało zagrożenie dla jej życia i zdrowia. Skarżąca stwierdziła w szczególności, że przedmiotowe przeniesienie skróci jej oczekiwaną długość życia o 25%.

Trybunał orzekając o bezpodstawności skargi, uznał ją za **niedopuszczalną** zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał był przekonany, że nieprawidłowo zorganizowane przeniesienie starszych pensjonariuszy do domu opieki może mieć niekorzystny wpływ na ich oczekiwaną długość życia w związku z ich ogólną słabością i niechęcią do zmian. Jednakże, mając na względzie decyzje operacyjne, które musiały zostać podjęte przez lokalne władze w celu zapewniania opieki osobom starszym oraz ostrożne planowanie i działania podjęte w celu zminimalizowania ryzyka dla życia skarżącej, Trybunał uznał, że władze wypełniły pozytywny obowiązek wyrażony w Artykule 2 (prawo do życia) Konwencji.

Zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (Artykuł 3 Konwencji)

Zarzut odnoszący się niewystarczającej wysokości emerytury dla zapewnienia odpowiedniego poziomu życia

Larioshina przeciwko Rosji

23 kwietnia 2002 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca to starsza kobieta, która żyła z emerytury i innych korzyści płynących z pomocy społecznej. Podniosła w szczególności zarzut, że przedmiotowe korzyści były niewystarczające dla zapewnienia odpowiedniego standardu życia.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną) zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał uznał, że skarga dotycząca niewystarczającej wysokości emerytury i innych świadczeń społecznych może, co do zasady, podnosić kwestie wchodzące w zakres Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

poniżającego traktowania) Konwencji. Jednakże, na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego przez Trybunał, stwierdził on, że nic nie wskazuje na to, by wysokość emerytury skarżącej i dodatkowych świadczeń społecznych spowodowała u niej uszczerbek na zdrowiu fizycznym czy psychicznym, osiągający minimalny poziom dotkliwości objęty zakresem Artykułu 3.

Budina przeciwko Rosji

18 czerwca 2009 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżąca otrzymywała dodatek z tytułu niepełnosprawności. Po osiągnięciu wieku emerytalnego wystąpiła z wnioskiem o zastąpienie dodatku emeryturą. Uznając, że emerytura jest niewystarczająca dla jej potrzeb, bezskutecznie próbowała dochodzić jej podwyższenia przed sądami. Następnie wniosła skargę do Trybunału Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej dotyczącą ustawy emerytalnej, która zezwalała na ustanowienie wysokości emerytury poniżej minimum socjalnego, jednak nie przyniosło to efektu.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną (oczywiście bezzasadną) zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał zauważył, że nie można wykluczyć obowiązku podniesienia przez Państwo "świadczenia", gdy skarżąca całkowicie zależna od wsparcia Państwa musi zmierzyć się z oficjalną obojętnością w sytuacji, gdy znajduje się w głębokiej nędzy lub potrzebie, która pozostaje w sprzeczności z poczuciem godności. Jednakże, nawet jeśli dochód skarżącej w ogólnym ujęciu nie był zbyt wysoki, nie uzasadniła ona swoich zarzutów, że brak funduszy skutkowało konkretnym cierpieniem. W rzeczywistości, materiał dowodowy zgromadzony przed Trybunałem nie wskazywał na to, że poziom emerytury i pomocy społecznej przyznany skarżącej, był niewystarczający, by ochronić ją przed uszczerbkiem na zdrowiu fizycznym i psychicznym, czy przed upokorzeniem pozostającym w sprzeczności z godnością ludzką. Dlatego, nawet jeżeli jej sytuacja była trudna, Trybunał nie był przekonany, że w okolicznościach niniejszej sprawy zostały spełnione wymogi wynikające z Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji.

Rzekome ryzyko traktowania sprzecznego z Artykułem 3 w razie wykonania nakazu deportacji

Chvzhevska przeciwko Szwecji

25 września 2012 roku (decyzja o skreśleniu z listy skarg)

Skarżąca, 91-letnia obywatelka Ukrainy, sformułowała zarzut, że wykonanie nakazu deportacji na Ukrainę będzie stanowiło naruszenie Artykułów 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji z powodu jej słabego stanu zdrowia oraz braku krewnych i innych znajomych na Ukrainie.

Trybunał zdecydował o **skreśleniu skargi z listy spraw** zgodnie z Artykułem 37 (skreślenie z listy skarg) Konwencji, ponieważ skarżąca otrzymała pozwolenie na pobyt stały w Szwecji, tak więc nie była już zagrożona deportacją na Ukrainę. Rzeczywiście, mając na względzie zaświadczenie lekarskie z lutego 2012 roku, które stwierdzało, że słaby stan zdrowia skarżącej uległ dalszemu pogorszeniu a jej życie zostałoby narażone na znaczne niebezpieczeństwo w przypadku umieszczenia skarżącej w samolocie w celu deportacji, Szwedzka Rada ds. Migracji uznała ostatecznie, że istniały przeszkody natury medycznej dla wykonania nakazu deportacji.

Frolova przeciwko Finlandii

14 stycznia 2014 roku (decyzja o skreśleniu z listy skarg)

Odnosząc się w szczególności do Artykułów 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) oraz 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, skarżąca, obywatelka Rosji, urodzona w 1935 roku, podniosła, że jest w pełni zależna od swojej rodziny w Finlandii i jej wydalenie do Rosji będzie miało poważne konsekwencje.

Trybunał zdecydował o **skreśleniu skargi z listy spraw** zgodnie z Artykułem 37 (skreślenie z listy skarg) Konwencji. Trybunał zauważył, że procedura krajowa została zakończona a skarżąca otrzymała zezwolenie na pobyt stały w Finlandii, które mogło zostać odnowione. Skarżąca zatem nie była dłużej objęta nakazem wydalenia.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Senchishak przeciwko Finlandii

18 listopada 2014

Sprawa dotyczyła groźby wydalenia z Finlandii 72-letniej obywatelki Rosji. Skarżąca podniosła, że nie miałyby dostępu do opieki medycznej w Rosji, nie mogłyby otrzymać miejsca w domu opieki oraz że byłaby odseparowana od córki, obywatelki Finlandii.

Trybunał stwierdził, że **nie doszłoby do naruszenia** Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, jeżeli skarżąca zostałaby wydalona do Rosji. Trybunał uznał, że ani ogólna sytuacja w Rosji ani osobiste okoliczności skarżącej nie naraziłyby jej na groźbę niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, gdyby została wydalona. W szczególności, skarżąca nie przedstawiła dowodów na poparcie podnoszonych zarzutów, że nie miałyby dostępu do opieki medycznej w Rosji, chociaż znajdują się tam zarówno prywatne jak i publiczne zakłady opieki oraz istnieje możliwość zatrudnienia osoby z zewnątrz do pomocy. Trybunał uzyskał także zapewnienie, że stan zdrowia skarżącej zostałby wzięty pod uwagę w czasie przeprowadzenia wydalenia, by zapewnić jej właściwy transport - np. przy pomocy karetki pogotowia. Trybunał stwierdził następnie, że **Artykuł 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji nie ma zastosowania w sprawie skarżącej i ta część skargi została uznana za **niedopuszczalną**.

Warunki pozbawienia wolności oraz zdolność do dalszego osadzenia z uwagi na wiek

Sawoniuk przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

29 maja 2001 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący, urodzony w 1921 roku, odniósł się do swojego zaawansowanego wieku (79-80 lat), problemów zdrowotnych oraz nieodpowiedniego traktowania w więzieniu, co sprawiało, że jego osadzenie było wyjątkowo uciążliwe. Skarżący zarzucił w szczególności, że nałożenie na niego obywatelki Rosji obywatelki Finlandii

W powyższej sprawie Trybunał przypominał, że w Konwencji nie został wyrażony zakaz osadzenia osób, które osiągnęły podeszły wiek. Jednakże, brak zapewnienia niezbędnej opieki medycznej więźniom może stanowić niehumanitarnie traktowanie, tak więc Państwa mają obowiązek przyjęcia środków w celu ochrony dobrego samopoczucia osób pozbawionych wolności. Zatem to, czy surowość złego traktowania lub zaniedbanie osiąga poziom zakazany na podstawie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania) Konwencji będzie zależało od szczególnych okoliczności sprawy, włączając wiek i stan zdrowia konkretnej osoby, jak również czas i charakter traktowania oraz jego fizyczne i psychiczne skutki. W niniejszej sprawie odnosząc się do podnoszonych zarzutów dotyczących warunków osadzenia oraz braku leczenia w związku z Artykułem 3 Konwencji, Trybunał zauważył, że skarżący nie podjął postępowania przed sądami krajowymi, przed którymi, zgodnie z ustawą o prawach człowieka z 1998 roku, która weszła w życie w październiku 2000 roku, byłby w stanie bezpośrednio powoływać się na postanowienia Konwencji. Dlatego nie wyczerpał on krajowych środków odwoławczych, zgodnie z wymogami Artykułu 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji, a w konsekwencji Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**.

Papon przeciwko Francji

7 czerwca 2001 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący, który odbywał karę pozbawienia wolności za pomoc i podleganie do zbrodni przeciwko ludzkości, w wieku 90 lat wniósł skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Utrzymywał on, że przetrzymywanie w więzieniu człowieka w jego wieku jest sprzeczne z Artykułem 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania) Konwencji oraz że warunki osadzenia nie są dostosowane do jego zaawansowanego wieku i stanu zdrowia.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną). Trybunał nie wykluczył możliwości, że pewne warunki osadzenia osób starszych przez długi okres mogą wejść w zakres Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania)

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Konwencji, jednak wskazał, że należy mieć wzgląd na określone okoliczności w każdej konkretnej sprawie. Trybunał zauważył ponadto, że żadne z Państw-Stron Konwencji nie ma ustanowionej górnej granicy wieku dla więźniów. W niniejszej sprawie, Trybunał uznał, mając na uwadze ogólny stan zdrowia skarżącego i warunki jego osadzenia, że sposób w jaki był traktowany nie osiągnął poziomu surowości wymaganego, by wejść w zakres Artykułu 3 Konwencji. Chociaż miał on problemy z sercem, jego ogólny stan zdrowia został uznany w opinii biegłego za "dobry".

Zobacz także: [Priebke przeciwko Włochom](#), decyzja w przedmiocie dopuszczalności z dnia 5 kwietnia 2001 roku; [Enea przeciwko Włochom](#), wyrok (Wielka Izba) z dnia 17 września 2009 roku.

Farbtuhs przeciwko Łotwie

2 grudnia 2004 r.

Skarżący, który we wrześniu 2006 roku został uznany za winnego dokonania zbrodni przeciwko ludzkości i ludobójstwa w związku z jego rolą w deportacji i śmierci kilkudziesięciu obywateli Łotwy podczas stalinowskich represji w latach 1940 oraz 1941, podniósł zarzut, że z powodu swojego wieku i zniedołężnienia oraz niedostosowania więzień łotewskich do szczególnych potrzeb skarżącego, jego przedłużające się osadzenie stanowi traktowanie sprzeczne z Artykułem 3 (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji. W 2002 roku sądy krajowe ostatecznie zwolniły skarżącego z odbywania pozostałej części kary po ustaleniu *inter alia*, że został zarażony dwiema kolejnymi chorobami podczas pobytu w więzieniu oraz że jego ogólny stan zdrowia uległ pogorszeniu. Skarżący został zwolniony następnego dnia.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył, że w momencie osadzenia skarżący miał 84 lata, był osobą dotkniętą paraplegią i niepełnosprawną w stopniu uniemożliwiającym samodzielne wykonywanie większości codziennych czynności. Co więcej, już w czasie aresztowania cierpiał na kilka poważnych chorób, z których większość była chroniczna i nieuleczalna. Trybunał stwierdził, że w sytuacji, gdy władze krajowe podejmują decyzję o osadzeniu tego typu osób, muszą wykazać się szczególną ostrożnością, by zapewnić warunki osadzenia odpowiadające wyjątkowym potrzebom więźniów, które to wynikają z ich zniedołężnienia. Mając na względzie okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał stwierdził, że z powodu wieku, zniedołężnienia oraz stanu zdrowia, dalsze osadzenie skarżącego nie było właściwe. Sytuacja, w której znalazł się skarżący spowodowała u niego trwały niepokój oraz poczucie niższości i poniżenia, tak dotkliwie, że osiągnęło poziom poniżającego traktowania. Opóźniając zwolnienie skarżącego z więzienia przez okres dłuższy niż rok, pomimo faktu, iż dyrektor jednostki penitencjarnej wystąpił z oficjalnym pismem o jego zwolnienie, które zostało poparte dokumentacją medyczną, władze łotewskie nie potraktowały skarżącego w sposób zgodny z postanowieniami Artykułu 3 Konwencji.

Haidn przeciwko Niemcom

13 stycznia 2011 roku

W przedmiotowej sprawie skarżący, urodzony w 1934 roku, zarzucił w szczególności, że osadzenie prewencyjne zastosowane wobec niego na czas nieokreślony w następstwie odbycia przez skarżącego w całości kary pozbawienia wolności stanowiło nieludzkie i poniżające traktowanie.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji, uznając, że w przedmiotowej sprawie nie osiągnięto minimalnego poziomu dolegliwości wymaganego dla nieludzkiego traktowania czy karanania. Trybunał nie przekonał w szczególności argument, że połączenie zaawansowanego wieku skarżącego i pogarszającego się (jednak nie krytycznego) stanu zdrowia było aż tak dolegliwe, że wchodziło w zakres Artykułu 3 Konwencji.

Conrada (skarga nr 2) przeciwko Włochom

11 lutego 2014 roku

Prawie 83-letni skarżący zarzucił w szczególności, z uwagi na swój wiek oraz stan zdrowia, że wielokrotne nieuwzględnienie przez władze jego wniosku o zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności lub jej zamianę na areszt domowy, stanowiło nieludzkie i poniżające

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

traktowanie.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący ponad wszelką wątpliwość cierpiał na kilka poważnych i złożonych schorzeń oraz że zaświadczenia lekarskie i świadectwa zdrowia, które były przedkładane stosownym władzom w toku postępowania, konsekwentnie i jednoznacznie stwierdzały, iż jego stan zdrowia był nie do pogodzenia z reżimem więziennym, któremu został poddany. Trybunał zauważył następnie, że wnioski skarżącego o umieszczenie w areszcie domowym nie zostały uwzględnione aż do roku 2008, tj. przez okres dziewięciu miesięcy od złożenia pierwszego wniosku. W świetle dokumentacji medycznej, która została udostępniona władzom, okresu poprzedzającego umieszczenie skarżącego w areszcie domowym oraz uzasadnień decyzji odmownych, Trybunał stwierdził, że dalsze osadzenie skarżącego było niezgodne z zakazem niehumanitarnego lub poniżającego traktowania wyrażonym w Artykule 3 Konwencji.

Obowiązek pełnienia służby wojskowej.

Tastan przeciwko Turcji

4 marca 2008 r.

Zarejestrowany w rejestrze stanu cywilnego w 1986 roku skarżący został powołany w lutym 2000 r. - w wieku 71 lat - do odbycia służby wojskowej. Został zmuszony do odbycia szkolenia wojskowego i wzięcia udziału we wszystkich zajęciach fizycznych, jak 20-letni poborowi. Po pogorszeniu się jego stanu zdrowia uzyskał zaświadczenie o zwolnieniu go ze służby wojskowej w kwietniu 2000 r. Skarżący zarzucił w szczególności, że był zmuszony do pełnienia służby wojskowej pomimo swojego wieku, twierdząc w szczególności, że był poddany zarówno fizycznie, jak i psychicznie złemu traktowaniu.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w związku z Artykułem 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego). Stwierdził w szczególności, że wezwanie skarżącego do odbycia służby wojskowej i zmuszanie go do udziału w szkoleniu zarezerwowanym dla znacznie młodszych rekrutów niż on sam, było szczególnie niepokojącym doświadczeniem i wpłynęło na jego godność. Spowodowało, że cierpiał ponad to, co musiałby znieść każdy człowiek, zobowiązany do pełnienia służby wojskowej i samo w sobie stanowiło poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3.

Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej (Artykuł 4 Konwencji)

Meier przeciwko Szwajcarii

9 lutego 2016 r.

Sprawa dotyczy obowiązku pracy skierowanego do osób osadzonych, które osiągnęły wiek emerytalny w kontekście wykonywania kary pozbawienia wolności i innych środków.

Trybunał uznał, że nie doszło do naruszenia Artykułu 4 ust. 2 (zakaz pracy przymusowej) Konwencji. Zauważył w szczególności, że państwa członkowskie Rady Europy nie osiągnęły wystarczającego porozumienia co do obowiązkowej pracy więźniów po osiągnięciu wieku emerytalnego. W związku z tym podkreślił z jednej strony, że władze szwajcarskie cieszyły się znacznym marginesem uznania, a z drugiej strony, że z art. 4 Konwencji nie można wnioskować o absolutnym zakazie. Obowiązkowa praca wykonywana przez skarżącego podczas jego zatrzymania może zatem zostać uznana za „pracę wymaganą do wykonywania w zwykłym trybie pozbawienia wolności”, do celów art. 4 Konwencji. W związku z tym nie stanowiła „pracy przymusowej lub obowiązkowej” w rozumieniu tego artykułu.

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (Artykuł 5 Konwencji)

H.M. przeciwko Szwajcarii (skarga nr 39187/98)

26 lutego 2002 r.

Skarżąca, urodzona w 1912 roku, zarzuciła, że została bezprawnie pozbawiona wolności w związku z umieszczeniem jej w domu opieki z powodu zaniedbania. Twierdziła, że w tym zakresie Konwencja powołuje się na „włóczęgostwo”, nie zaś na zaniedbanie jako podstawę pozbawienia wolności.

Trybunał stwierdził, że nie doszło do naruszenia Artykułu 5 ust. 1 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, uznając, że w okolicznościach niniejszej sprawy, umieszczenie skarżącej w domu opieki nie stanowiło pozbawienia wolności w rozumieniu Artykułu 5 ust. 1, a uzasadniony środek zastosowany przez właściwe władze w interesie skarżącej w celu zapewnienia jej odpowiedniej opieki medycznej oraz zadowalających warunków życia i standardów higieny. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżąca miała możliwość otrzymania opieki we własnym domu, jednakże wraz z synem odmówiła współpracy. Następnie, jej warunki bytowe pogorszyły się do tego stopnia, że władze zdecydowały o podjęciu działań. Komisja odwoławcza dokładnie zbadała okoliczności sprawy i podjęła decyzję, że wspomniany dom opieki, który znajdował się w znajomej dla skarżącej okolicy, będzie w stanie zapewnić jej niezbędną opiekę. Skarżąca mogła również utrzymywać kontakt ze światem zewnętrznym podczas pobytu w ośrodku. Trybunał zauważył następnie, że po przeniesieniu do domu opieki, skarżąca wyraziła zgodę na pozostanie w nim.

Vasileva przeciwko Danii

23 września 2003 r.

Skarżąca, 67-letnia kobieta o słabym zdrowiu, spierała się w autobusie z kontrolerem biletów, który obwinił ją o podróż bez ważnego biletu. Wezwano policję i skarżąca została aresztowana za nieujawnienie na żądanie policji swego nazwiska, adresu i daty urodzenia. Została zabrana na komisariat policji, gdzie została zatrzymana od 21.30. do 11 rano następnego dnia, do chwili, gdy podała swoje dane osobowe. Po zwolnieniu skarżąca upadła i była hospitalizowana przez trzy dni z wysokim ciśnieniem krwi. Skarżyła się, że jej aresztowanie było niezgodne z prawem.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 5 ust. 1 Konwencji (prawo do wolności i bezpieczeństwa), uznając, że władze nie osiągnęły właściwej równowagi między prawem do wolności a potrzebą zapewnienia spełnienia obowiązku określonego przez prawo. Zatrzymanie było co prawda zgodne z ustawą o wymiarze sprawiedliwości, która zobowiązuje każdą osobę do ujawnienia policji jej nazwiska, adresu i daty urodzenia na żądanie oraz ma na celu zapewnienie wypełnienia tego obowiązku. Trybunał uznał również, że policja powinna mieć zapewnione prawo do identyfikowania obywateli przy wykonywaniu swoich obowiązków, a także że uzasadnione jest to, aby firmy transportowe angażowały policję w spory dotyczące ważności biletu autobusowego. Jednak jeśli chodzi o długość aresztu, pozbawienie skarżącej wolności przez trzynaście i pół godziny trwało dłużej, niż było to konieczne i było nieproporcjonalne do celu jej zatrzymania, biorąc pod uwagę, że nie podjęto wysiłków w celu ustalenia jej tożsamości w trakcie całego okresu zatrzymania. Ponadto do skarżącej nie przybył lekarz, co byłoby uzasadnione z uwagi na jej zaawansowany wiek i mogłoby również przyczynić się do przewyciężenia impasu komunikacyjnego między nią a policją.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Prawo do rzetelnego procesu (Artykuł 6 Konwencji)

Zarzut przewlekłości postępowania

Sussmann przeciwko Niemcom

16 września 1998 roku

Skarżący, urodzony w 1916 roku, sformułował zarzut przewlekłości postępowania przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym w przedmiocie zmniejszenia jego dodatkowych świadczeń emerytalnych.

Trybunał uznał, że nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji z powodu przewlekłości postępowania. Trybunał zauważył, że przedmiot postępowania, stanowił wprawdzie istotną okoliczność dla skarżącego: jego dodatkowe świadczenie emerytalne zostało zmniejszone, a z powodu jego wieku postępowanie przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym niezaprzeczalnie miało dla niego szczególne znaczenie. Jednakże, nowelizacja projektu odnoszącego się do dodatkowych świadczeń emerytalnych, nie spowodowała uszczerbku dla skarżącego w takim zakresie, by nałożyć na powyższy trybunał obowiązek rozpoznania jego sprawy w trybie pilnym, jak ma to miejsce w określonych rodzajach sporów.

Jabłońska przeciwko Polsce

9 marca 2004 r.

Skarżąca, mająca 81 lat, zarzuciła, że długość postępowania w sprawie unieważnienia aktu notarialnego przekroczyła rozsądny termin. Podniosła w szczególności, że pomimo podeszłego wieku oraz faktu, że jej stawiennictwo przed Sądem Okręgowym wymagało długiej i męczącej podróży, uczestniczyła w rozprawach i przedkładała niezbędne dla sprawy dowody oraz nigdy nie spowodowała nadmiernych opóźnień.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji z powodu przewlekłości postępowania, mając na względzie w szczególności fakt, że z powodu podeszłego wieku skarżącej- która miała w momencie wszczęcia postępowania 71 lat - polskie sądy powinny dochować szczególnej staranności rozpoznając sprawę skarżącej.

Postępowanie w przedmiocie pozbawienia danej osoby zdolności do czynności prawnych

X i Y przeciwko Chorwacji (skarga nr 5193/09)

3 listopada 2011 r.

Sprawa dotyczy postępowania wszczętego przez pomoc społeczną w celu pozbawienia matki i córki zdolności do czynności prawnych. Pierwsza skarżąca, urodzona w 1923 roku, była przykuta do łóżka oraz istniało podejrzenie, że cierpi na demencję. Po raz pierwszy przydzielono jej opiekuna w lipcu 2006 roku, a w sierpniu 2008 roku została pozbawiona zdolności do czynności prawnych. Skarżąca zarzuciła, że powyższe postępowanie zostało przeprowadzone w sposób nierzetelny, ponieważ nie została o nim zawiadomiona a w konsekwencji nie została przesłuchana przez sędziego oraz nie mogła przedłożyć dowodów.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji wobec pierwszej skarżącej, uznając, że została pozbawiona odpowiednich gwarancji proceduralnych w postępowaniu skutkującym wydaniem orzeczenia, które wpływało w sposób niekorzystny na jej życie osobiste. Mając w szczególności na względzie uzasadnienie przytoczone przez sąd krajowy, Trybunał nie mógł nie zauważyć, że w celu zapewnienia odpowiedniej opieki nad osobami chorymi i starszymi, władze krajowe miały do dyspozycji dużo mniej dotkliwe środki niż pozbawienie takich osób zdolności do czynności prawnych.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (Artykuł 8 Konwencji)

Wspomagane samobójstwo

Gross przeciwko Szwajcarii

30 września 2014 r. (Wielka Izba)

Sprawa dotyczy zarzutu sformułowanego przez starszą kobietę - która chciała zakończyć swoje życie lecz nie cierpiała na chorobę kliniczną - przeciwko władzom Szwajcarii, które nie udzieliły jej pozwolenia na dostarczenie śmiertelnej dawki leku w celu popełnienia samobójstwa. Skarżąca podniosła, że poprzez brak poszanowania jej prawa do decydowania o sposobie i czasie zakończenia życia, władze Szwajcarii naruszyły Artykuł 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

W wyroku Izby z dnia 14 maja 2013 roku, Trybunał uznał większością głosów, że doszło do naruszenia Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że szwajcarskie prawo, nie jest wystarczająco precyzyjne w zakresie dopuszczalności wspomaganego samobójstwa. Sprawa została skierowana następnie do Wielkiej Izby na wniosek Rządu Szwajcarii.

W styczniu 2014 roku Rząd Szwajcarii poinformował Trybunał, że dowiedział się o śmierci skarżącej, do której doszło w listopadzie 2011 roku.

W wyroku wydanym przez Wielką Izbę w dniu 30 września 2014 roku Trybunał uznał skargę większością głosów za niedopuszczalną. Trybunał stwierdził w konkluzji, że skarżąca w sposób świadomy wprowadziła Trybunał w błąd co do głównego zarzutu podnoszonego w skardze. Co więcej, powzięła szczególne środki ostrożności, by informacja o jej śmierci nie została ujawniona jej pełnomocnikowi a tym samym Trybunałowi, by ten ostatni nie umorzył postępowania w sprawie. Trybunał stwierdził zatem, że postępowanie skarżącej stanowiło nadużycie prawa do skargi indywidualnej (Artykuł 35 §§ 3 (a) i 4 Konwencji). W wyniku tego orzeczenia, ustalenia wynikające z wyroku Izby z dnia 14 maja 2013 roku, który nie stał się ostateczny, nie mają mocy prawnej.

Odmowa pokrycia przez towarzystwo ubezpieczeniowe kosztów medycznych związanych z operacją zmiany płci

Schlumpf przeciwko Szwajcarii

8 stycznia 2009 r.

Sprawa dotyczy odmowy pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów związanych z operacją zmiany płci, na tej podstawie, że skarżąca nie dochowała terminu przejściowego 2 lat na ponowne rozważenie operacji, zgodnie z wymogami określonymi w orzecznictwie Związkowego Sądu Ubezpieczeniowego, co stanowiło warunek konieczny dla pokrycia kosztów związanych z tego rodzaju operacjami. Skarżąca stwierdziła, że tożsamość płciowa od czasów dzieciństwa powodowała u niej cierpienie psychiczne oraz wielokrotnie doprowadziła ją do prób samobójczych. Pomimo tego wszystkiego oraz mając na uwadze fakt, że osiągając wiek około 40 lat skarżąca była pewna swojej transseksualności, przyjęła obowiązki męża i ojca, aż do momentu, kiedy jej dzieci dorosły a żona zmarła na raka w 2002 roku.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał stwierdził, *inter alia*, że dwuletni okres, w szczególności, gdy skarżąca osiągnęła wiek 67 lat, mógł wpłynąć na jej decyzję dotyczącą przeprowadzenia operacji, a zatem ograniczał jej wolność w zakresie określenia tożsamości płciowej. Z powodu bardzo szczególnej sytuacji skarżącej oraz ograniczonego marginesu uznania pozwanego państwa w zakresie odnoszącym się do jednego z najbardziej intymnych aspektów życia prywatnego, Trybunał uznał w konkluzji, że nie zapewniono właściwej równowagi między interesem towarzystwa ubezpieczeniowego a interesem skarżącej. Trybunał uznał następnie, że nastąpiło **naruszenia Artykułu 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji w związku z odmową przesłuchania biegłego przez Związkowy Sąd Ubezpieczeniowy oraz wyłączeniem jawności posiedzeń.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Ograniczenie / zniesienie opieki w porze nocnej

McDonald przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

20 maja 2014 roku

Sprawa dotyczy 71-letniej kobiety, która miała znacznie ograniczoną możliwość poruszania się. Skarżąca sformułowała zarzut, że lokalne władze zmniejszyły zakres opieki udzielanej jej w przeciągu tygodnia. Przedmiotowe ograniczenie opierało się na decyzji wydanej przez lokalne władze, która postanowiła, że jej potrzeby w zakresie toalety nocnej mogą zostać zaspokojone przez zapewnienie wkładek higienicznych oraz prześcieradeł chłonnych, zamiast opiekuna nocnego pomagającemu skarżącej w korzystaniu z toalety. Skarżąca zarzuciła, że decyzja władz w zakresie ograniczenia jej zasiłku opiekuńczego uzasadniona faktem, iż w porze nocnej może korzystać z wkładek higienicznych, chociaż nie była ona osobą niekontrolującą swoich czynności fizjologicznych, stanowiła nieuzasadnioną ingerencją w jej prawo do poszanowania życia prywatnego oraz naraziła skarżącą na znaczne upokorzenie.

Trybunał stwierdził, że decyzja w przedmiocie ograniczenia wysokości pomocy udzielonej skarżącej naruszyła jej prawo do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego w zakresie w jakim nałożono na nią obowiązek stosowania wkładek higienicznych w sytuacji, gdy skarżąca kontrolowała swoje czynności fizjologiczne. Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji pomiędzy dniem 21 listopada 2008 roku a 4 dniem listopada 2009 roku, ponieważ w tym okresie ingerencja w prawa skarżącej nie była zgodna z prawem krajowym. Trybunał uznał następnie, że skarga jest **niedopuszczalna** (oczywiście bezzasadna) w odniesieniu do okresu po dniu 4 listopada 2009 roku, ponieważ w tym czasie państwo miało znaczną swobodę w zakresie rozdzielania ograniczonych środków i taka ingerencja w prawa skarżącej była „niezbędna w społeczeństwie demokratycznym”.

Odmowa przyznania emerytury osobie transseksualnej po osiągnięcia wieku uprawniającego inne kobiety do otrzymania emerytury

Grant przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

23 maja 2006 roku

Skarżąca, 68-letnia transseksualistka po operacji zmiany płci z męskiej na żeńską, sformułowała zarzut braku prawnego uznania zmiany przez nią płci oraz odmowy wypłaty emerytury po osiągnięciu wieku uprawniającego do emerytury inne kobiety (60 lat). Jej skarga nie została uwzględniona, na tej podstawie, że będzie ona uprawniona do emerytury przyznawanej przez państwo po osiągnięciu wieku 65 lat, co stanowi wiek emerytalny dla mężczyzn. Skarżąca bezskutecznie odwoływała się od decyzji. W 2002 roku wniosła o ponowne rozpoznanie jej sprawy w świetle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 11 lipca 2002 roku w sprawie *Christine Goodwin przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*¹. W dniu 5 września 2002 roku Ministerstwo Pracy i Emerytur odmówiło przyznania skarżącej państwowej emerytury w świetle wyroku w sprawie *Christine Goodwin*. W grudniu 2002 roku, kiedy skarżąca ukończyła 65 lat rozpoczęła się wypłata jej emerytury.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Chociaż skarżąca została pozbawiona statusu ofiary w momencie wejścia w życie ustawy o uznaniu płci w 2004 roku, która przyznawała jej środki krajowe umożliwiające uzyskanie uznania prawnego, mogła ona jednak twierdzić, że od momentu wydania wyroku w sprawie *Christine Goodwin* jest ofiarą braku prawnego uznania, ponieważ władze odmawiały uznania jej roszczenia, mianowicie od dnia 5

¹ W niniejszej sprawie skarżąca sformułowała zarzut braku prawnego uznania w następstwie dokonania przez nią operacji zmiany płci oraz skarżyła status prawny osób transseksualnych w Zjednoczonym Królestwie. Wielka Izba Trybunału stwierdziła, w szczególności, że doszło do naruszenia Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. W przedmiotowej sprawie Trybunał uznał, że sytuacja ta nie wchodzi w zakres marginesu uznania Zjednoczonego Królestwa, ponieważ ulegała zmianie a Rząd Zjednoczonego Królestwa winien we właściwym czasie implementować takie środki, które uzna za odpowiednie w celu wykonania obowiązku, by zapewnić skarżącej i innym osobom transseksualnym prawo do poszanowania życia prywatnego zgodnie z treścią wyroku.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

września 2002 roku.

Wolność wyrażania opinii (Artykuł 10 Konwencji)

Heinisch przeciwko Niemcom

21 lipca 2011 roku

Sprawa dotyczyła zwolnienia pielęgniarki zajmującej się osobami starszymi w następstwie wszczęcia postępowania w sprawie karnej przeciwko jej pracodawcy w przedmiocie rzekomych zaniedbań w zakresie zapewnianej opieki. Skarżąca sformułowała zarzut, że jej zwolnienie i odmowa sądu dotycząca przywrócenia jej na zajmowane stanowisko pracy naruszyła Artykuł 10 Konwencji.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 10** (wolność wyrażania opinii) Konwencji, uznając że zwolnienie skarżącej bez wypowiedzenia było nieproporcjonalne, a sądy krajowe nie zapewniły właściwej równowagi między potrzebą ochrony dobrego imienia pracodawcy a potrzebą ochrony wolności skarżącej do wyrażania opinii. Trybunał zauważył w szczególności, że ze względu na wyjątkową bezbronność starszych pacjentów i potrzebę zapobiegania nadużyciom, ujawnienie informacji było niezaprzeczalnie zgodne z interesem publicznym. Co więcej, informowanie opinii publicznej o zaniedbaniach w zakresie opieki instytucjonalnej dla osób starszych zapewnianej przez przedsiębiorstwa państwowe jest tak istotne, że przeważa nad ochroną reputacji i interesów przedsiębiorstwa. Ostatecznie, sankcja miała nie tylko negatywne konsekwencje w odniesieniu do kariery skarżącej, ale odpowiadała również za efekt zniechęcenia innych pracowników, ogólnie mówiąc pracowników usług pielęgnacyjnych, co odwodziło od zgłaszania przypadków z zakresu, w którym pacjenci często nie są zdolni do obrony swoich praw a członkowie personelu jako pierwsi dowiadują się o zaniedbaniach w zakresie zapewnianej opieki.

Tešić przeciwko Serbii

11 lutego 2014 r.

W 2006 roku skarżąca, emerytka cierpiąca na różne choroby, została uznana winną zniesławienia swojego pełnomocnika i zobowiązana do zapłaty na jego rzecz zadośćuczynienia w kwocie 300.000 dinarów, wraz z należnymi odsetkami, w łącznej wysokości 94.120 dinarów (równowartość całej kwoty to około 4.900 euro). W lipcu 2009 roku Sąd Muncypalny wydał nakaz zapłaty, który określał, że co miesiąc należy dokonywać przelewu na konto bankowe pełnomocnika w wysokości dwóch trzecich emerytury skarżącej, aż do momentu spłaty w całości zasądzonej kwoty. Po tych potrąceniach skarżącej pozostawało około 60 euro miesięcznie na przeżycie.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 10** (wolność wyrażania opinii) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że zasądzone zadośćuczynienie wraz z odsetkami wynosiło więcej niż 60% miesięcznej emerytury skarżącej. Co więcej, nie można stwierdzić, by stanowisko wyrażone przez skarżącą wobec byłego pełnomocnika było jedynie nieuzasadnionym atakiem osobistym. Ponadto, najbardziej uderzające jest to, że Sąd Muncypalny wydał tytuł egzekucyjny, który określał, że co miesiąc należy dokonywać przelewu dwóch trzecich emerytury skarżącej na konto jej pełnomocnika, chociaż według obowiązujących przepisów stanowiło to maksymalną kwotę, która mogła zostać zajęta, zatem wyraźnie pozostawiając miejsce dla bardziej złożonego zagadnienia. Do dnia 30 czerwca 2013 roku skarżąca spłaciła kwotę około 4.350 euro, jednak ze względu na bieżące i przyszłe odsetki, będzie musiała kontynuować płatności jeszcze przez około dwa lata. W maju 2012 roku jej miesięczna emerytura wyniosła około 170 euro, a po potrąceniach pozostało jej około 60 euro z przeznaczeniem na życie i leki, które kosztowały około 44 euro, dlatego też nie mogła sobie dłużej na nie pozwolić. Powyższe w ocenie Trybunału stanowiło szczególnie niebezpieczną sytuację dla osoby starszej cierpiącej na liczne poważne choroby. Dlatego, chociaż kwestionowane środki zostały przewidziane przez prawo i służyły realizacji słusznego celu, mianowicie ochrony dobrego imienia innych osób, przedmiotowa ingerencja w wolność skarżącej do wyrażania opinii nie była „konieczna w społeczeństwie demokratycznym”.

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

Prawo do zawarcia związku małżeńskiego (Artykuł 12 Konwencji)

Delecolle przeciwko Francji.

25 października 2018 r.

Sprawa dotyczyła prawa osoby starszej objętej nadzorem ochronnym do zawarcia małżeństwa bez zgody przełożonego lub sędziego opiekuńczego. Trybunał stwierdził, że nie doszło do naruszenia Artykułu 12 (prawo do zawarcia małżeństwa) Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że wszelkie ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa wynikające z ustawodawstwa krajowego umawiających się państw nie mogą ograniczać tego prawa w sposób, który podważyłby jego samą istotę. Uznał jednak, że ograniczenie prawa skarżącego do zawarcia małżeństwa nie było arbitralne ani nieproporcjonalne.

Zakaz dyskryminacji (Artykuł 14 Konwencji)

Burden przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

29 kwietnia 2008 r. (Wielka Izba)

Skarżące, które ukończyły 80 lat, były niezamężnymi siostrami, które mieszkały razem przez całe życie, przez ostatnie 30 lat w domu zbudowanym na ziemi oddziedziczonej po rodzicach. Siostry sporządziły testamenty wzajemne, pozostawiając cały majątek drugiej siostrze. Skarżące sformułowały zarzut, że w razie śmierci jednej z nich będą zmuszone zapłacić wysoki podatek od spadku, w przeciwieństwie do małżonków czy osób pozostających w związkach partnerskich.

Trybunał stwierdził, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 1** (ochrona własności) Protokołu Nr 1 do Konwencji, uznając, że skarżące jako siostry mieszkające wspólnie nie mogą być porównywane dla celów Artykułu 14 do małżeństwa lub osób tworzących związek partnerski na mocy ustawy o związkach partnerskich. Trybunał zauważył w szczególności, że z jednej strony tak jak nie istnieje analogia między małżeństwem i związkiem partnerskim a z drugiej strony między heteroseksualnymi czy homoseksualnymi parami decydującymi się na wspólne życie, lecz bez zawierania związku małżeńskiego czy partnerskiego, brak prawnie wiążącego porozumienia pomiędzy skarżącymi sprawił, że ich wspólne zamieszkanie, pomimo długości jego trwania, jest zasadniczo odmienne od małżeństwa i partnerstwa. Pogląd ten nie został zmieniony przez fakt przyjęcia przez państwa-strony różnych reguł dziedziczenia między małżonkami, partnerami i osobami o bliskich więzach rodzinnych oraz przyjęciem podobnie odmiennych rozwiązań dotyczących zwolnienia z podatku od spadku różnych kategorii krewnych. Państwa, co do zasady, dysponują swobodą w zakresie kształtowania zasad polityki podatkowej.

Carson i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

16 marca 2010 roku (Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła zarzutu dyskryminacji w zakresie przepisów odnoszących się do nabywania uprawnień do waloryzacji emerytury państwowej. Na podstawie powyższych regulacji, emerytura była waloryzowana wyłącznie, gdy uprawniony posiadał miejsce stałego pobytu w Zjednoczonym Królestwie lub w państwie dokonującym podwyższenia emerytury na zasadzie wzajemności na podstawie porozumienia zawartego ze Zjednoczonym Królestwem. Pozostali uprawnieni otrzymywali podstawową emeryturę państwową, w stałej wysokości z dnia opuszczenia przez nich Zjednoczonego Królestwa. Trzynastu skarżących (w wieku od 65 do 92 lat) większość swojego życia zawodowego spędziła pracując w Zjednoczonym Królestwie, w całości opłacając składki na ubezpieczenie społeczne w okresie poprzedzającym emigrację czy powrót do Republiki Południowej Afryki, Australii oraz Kanady, a więc państw, które nie związały się ze Zjednoczonym Królestwem umową dwustronną w zakresie waloryzacji emerytury. Ich emerytury zostały zamrożone na poziomie odpowiadającym wysokości z dnia wyjazdu skarżących. Biorąc pod uwagę nieuzasadnioną różnicę w traktowaniu, pierwsza skarżąca próbowała zakwestionować decyzję dotyczącą braku waloryzacji jej emerytury na drodze

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

sądowej. Jednakże jej skarga nie została uwzględniona w 2002 roku a ostatecznie w 2005 roku przed Izbą Lordów.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) **w związku z Artykułem 1** (ochrona własności) Protokołu Nr 1 do Konwencji. Trybunał uznał w szczególności, że główny zarzut skarżących, że znajdowali się w sytuacji stosunkowo podobnej do emerytów uprawnionych do waloryzacji, ponieważ pracowali w Zjednoczonym Królestwie oraz opłacali obowiązkowe składki do Narodowego Funduszu Ubezpieczeniowego, był chybiony. Co więcej, jeśli chodzi o porównanie z osobami mieszkającymi w Zjednoczonym Królestwie należy pamiętać, że system ubezpieczeń społecznych ma wybitnie narodowy charakter, gdyż jego celem jest zapewnienie minimalnych standardów życia osobom zamieszkującym na terenie danego państwa. Trybunał nie stwierdza w konkluzji, by skarżący znajdowali się w sytuacji stosunkowo podobnej do emerytów zamieszkujących państwa, z którymi Zjednoczone Królestwo zawarło dwustronną umowę zapewniającą waloryzację.

Sprawa w toku

[Taipale przeciwko Finlandii \(skarga nr 5855/18\) i Tulokas przeciwko Finlandii \(skarga nr 5854/18\)](#)

Skargi zostały zakomunikowane Rządowi Finlandii 12 lipca 2018 r.

Skargi dotyczą ustawodawstwa krajowego przewidującego, w niektórych sytuacjach, wyższe opodatkowanie dochodów emerytalnych niż dochodów osiągniętych.

Trybunał zakomunikował skargi rządowi fińskiemu i zadał stronom pytania na podstawie art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji oraz art. 1 (ogólny zakaz dyskryminacji) Protokołu nr 12 do Konwencji.

Słuszne zadośćuczynienie (Artykuł 41 Konwencji)

[Georael i Georaeta Stoicescu przeciwko Rumunii](#)

26 lipca 2011 roku

W 2000 roku druga skarżąca, mająca wówczas 71 lat, została zaatakowana, pogryziona oraz przewrócona na ziemię przez bandę bezpańskich psów w dzielnicy mieszkalnej Bukaresztu. W następstwie wypadku skarżąca zaczęła cierpieć na amnezję, bóle ramion i ud oraz miała trudności z chodzeniem. Żyła w ciągłym strachu, a w obawie przed kolejnym atakiem przestała opuszczać dom. Od 2003 roku była całkowicie unieruchomiona. Jej mąż i spadkobierca prowadził dalej sprawę po śmierci skarżącej w grudniu 2007 roku.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że w szczególnych okolicznościach sprawy z powodu niepodjęcia skutecznych środków dla rozwiązania kwestii bezpańskich psów oraz zapewnienia odpowiedniego zadośćuczynienia drugiej skarżącej z tytułu poniesionego przez nią uszczerbku na zdrowiu, władze nie wypełniły swojego pozytywnego obowiązku w zakresie zapewnienia poszanowania życia prywatnego skarżącej. Trybunał uznał następnie, że **naruszono Artykuł 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji, ponieważ skarżącej odmówiono wyraźnej i konkretnej możliwości żądania zadośćuczynienia za atak na drodze sądowej, a zatem nie zapewniono jej skutecznego prawa dostępu do sądu. Na końcu, w odniesieniu do kwoty zasądzonej w powyższej sprawie tytułem zadośćuczynienia, na podstawie **Artykułu 41** (słuszne zadośćuczynienie) Konwencji, Trybunał zauważył, że oceniając cierpienie, jakiego musiała doświadczać skarżąca, należy również odnieść się do jej tragicznej sytuacji finansowej, zaawansowanego wieku i pogarszającego się stanu zdrowia, a także do faktu, iż nie mogła ona korzystać z darmowej pomocy medycznej oraz lekarstw przez okres dwóch i pół roku po wypadku.

Ochrona własności (Artykuł 1 Konwencji Protokołu Nr 1 do Konwencji)

Klaus i Iouri Kiladze przeciwko Gruzji

2 lutego 2010 roku

Skarżący, dwóch braci urodzonych odpowiednio w 1926 i 1928 roku, zostali uznani za ofiary sowieckich represji politycznych. W 1998 roku wnieśli powództwo dochodząc zadośćuczynienia z powodu poniesionych szkód materialnych i niematerialnych na podstawie ustawy z 1997 roku o nadaniu statusu ofiary oraz regulacji w zakresie opieki społecznej dla osób poddanych represjom politycznym ("ustawa z 1997 roku"). Skarżący sformułowali zarzut „luki legislacyjnej”, co skutkowało odmową przyznania im praw ekonomicznych na gruncie kwestionowanej ustawy.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 1** (ochrona własności) **Protokołu Nr 1** do Konwencji, stwierdzając, że całkowity brak działania przez okres kilku lat ze strony państwa oraz pozbawienie skarżących skutecznej możliwości korzystania z prawa do wypłaty zadośćuczynienia za straty niepieniężne w rozsądnym terminie, stanowiło dla skarżących nieproporcjonalny i nadmierny ciężar, który w niniejszej sprawie nie mógł zostać usprawiedliwiony przez władze rzekomym dążeniem do osiągnięcia słusznego interesu ogólnego. Trybunał uznał w szczególności, że Gruzja była w rzeczywistości nadal niechętna zainicjowaniu procesu rozważenia tej kwestii i podjęcia działań, pozbawiając zatem starszych skarżących bez jakiegokolwiek perspektywy uzyskania świadczeń za ich życia, wynikających z uprawnień przyznanych im na podstawie rozdziału 9 ustawy z 1997 roku. Na podstawie **Artykułu 46** (moc obowiązująca i wykonanie wyroków) Konwencji, obserwując, że problem luk prawnych podniesiony w powyższej skardze nie dotyczy wyłącznie skarżących, ale prawdopodobne jest, że opisana sytuacja spowoduje wniesienie licznych skarg do Trybunału, Trybunał uznał, że na poziomie krajowym muszą zostać podjęte środki generalne mające na celu wykonanie orzeczenia. Władze muszą zatem podjąć szybkie działanie w celu przyjęcia środków ustawodawczych, administracyjnych i budżetowych, by osoby uwzględnione w rozdziale 9 ustawy z 11 grudnia 1997 roku mogłyby skutecznie skorzystać z praw gwarantowanych przez powyższe przepisy.

Da Conceicao Mateus przeciwko Portugalii oraz Santos Januario przeciwko Portugalii

8 października 2013 roku (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Sprawy te dotyczą wypłacania świadczeń emerytalnych sektora publicznego, które to zostały ograniczone w 2012 roku jako rezultat cięć w wydatkach rządowych Portugalii. Skarżący, urodzeni odpowiednio w 1939 i 1940 roku, zarzucili, że redukcja ich emerytur miała wpływ na ich sytuację finansową i warunki życia.

Trybunał badał zgodność ograniczenia emerytur skarżących z Artykułem 1 (ochrona własności) Protokołu Nr 1 do Konwencji. Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne** (oczywiście bezzasadne). Trybunał uznał w szczególności, że obniżenie emerytur było współmiernym ograniczeniem prawa skarżących do ochrony własności. W świetle szczególnych problemów finansowych, z którymi Portugalia musiała się wówczas zmierzyć oraz ograniczonym i przejściowym charakterem cięć emerytur, Rząd Portugalii zachował odpowiednią równowagę pomiędzy ogólnym interesem publicznym a ochroną indywidualnych praw skarżących w zakresie ich emerytury.

Mauriello przeciwko Włochom (skarga nr 14862/071)

13 września 2016 r. (decyzja w przedmiocie dopuszczalności).

Sprawa dotyczyła faktu, że składki emerytalne płacone przez skarżącą podczas jej dziesięcioletniego okresu zatrudnienia nie zostały zwrócone, ponieważ nie kwalifikowała się do emerytury urzędniczej, ponieważ nie opłacała składek przez 15 lat zgodnie z wymogami prawa krajowego. Skarżąca zarzuciła, że została pozbawiona wszystkich składek emerytalnych odejmowanych od swojego wynagrodzenia podczas okresu zatrudnienia i że nie otrzymała żadnej odpowiedniej kwoty w formie emerytury lub

Zestawienie: osoby starsze a EKPC

ryczałtu.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną jako oczywiście bezzasadną. Zauważył w szczególności, że obowiązek opłacania składek emerytalnych stanowi ingerencję w prawo skarżącej do spokojnego korzystania z jej mienia, ale stwierdził, że zostało to przewidziane przez prawo. Trybunał stwierdził jednak, że ingerencja nie stanowiła nieproporcjonalnej ingerencji w prawo skarżącej do poszanowania jej mienia w sposób pokojowy, pamiętając, że państwa korzystały z szerokiego marginesu uznania przy wyborze swoich systemów emerytalnych i że Konwencja nie wymaga od nich przyjęcia określonego modelu. Trybunał zauważył również, że skarżąca zaczęła pracować i opłacać składki w dniu, w którym było już pewne, że nie uzyska prawa do emerytury, biorąc pod uwagę, że ustawodawstwo krajowe przewidywało zatrudnienie co najmniej 15 lat, aby kwalifikować się do takiego uprawnienia, a skarżąca opłacała składki tylko przez 10 lat, kiedy osiągnęła obowiązkowy wiek emerytalny. Wreszcie Trybunał zauważył, że skarżąca nie dostarczyła żadnych informacji na temat jej rzekomo złej sytuacji finansowej, co uniemożliwiło jej dokonanie dobrowolnych wpłat na konto emerytalne, co dałoby jej prawo do uzyskania emerytury.

Kontakt z mediami:

Tel.: +33 (0)3 90 21 43 42